

ỨNG DỤNG KHOA HỌC CÔNG NGHỆ VÀO HOẠT ĐỘNG QUẢN LÝ, PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI SẢN Ở BÌNH DƯƠNG - THỰC TRẠNG VÀ NHỮNG GIẢI PHÁP CẤP THIẾT ĐỂ PHÁT TRIỂN DU LỊCH

Ths. Phạm Hữu Hiến
Trường Đại học Bình Dương

ThS. Phạm Hữu Hiến trình bày về ứng dụng khoa học công nghệ trong quản lý và phát huy di sản văn hóa ở Bình Dương.

1. Vai trò của di sản văn hóa với phát triển du lịch và sự phát triển công nghệ trong lĩnh vực quản lý, phát huy di sản văn hóa

Di sản văn hóa theo Điều 2 Nghị định số 98/2010, Di sản văn hóa bao gồm di sản văn hóa vật thể và di sản văn hóa phi vật thể. Di sản văn hóa chứa đựng các giá trị văn hóa lâu đời của dân tộc Việt Nam, trong đó có di sản văn hóa của tỉnh Bình Dương. Đây không chỉ là “gia tài” to lớn được truyền từ đời này qua đời khác mà còn là nguồn tài nguyên to lớn để phát triển kinh tế xã hội, xây dựng và phát triển đất nước, địa phương.

Du lịch cho đến nay được xem là ngành công nghiệp không khói, mang lại nhiều lợi ích cho xã hội, góp phần vào phát triển kinh tế. Hoạt động du lịch trước hết dựa vào nguồn tài

nguyên di sản văn hóa, hay nói cách khác, đây là một trong những yếu tố quan trọng trong hoạt động du lịch.

Khoa học và công nghệ của thế giới hiện nay đã có những bước phát triển mạnh mẽ trên mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, hay còn gọi là thời đại công nghệ số. Sự phát triển của khoa học và công nghệ đã có những tác động tích cực, mang lại nhiều lợi ích cho cuộc sống con người. Trong lĩnh vực di sản văn hóa và du lịch, khoa học và công nghệ đã có những bước phát triển mạnh mẽ, đa dạng. Từ công nghệ trong quản lý di sản đến công nghệ trong giới thiệu phát huy di sản phục vụ công chúng.

Trên thế giới cũng như ở Việt Nam, nhiều nơi đã có nhiều ứng dụng thành tựu tiên tiến của

thế giới để phục vụ khách tham quan. Nhìn ra thế giới, các nước và vùng lãnh thổ đã sử dụng công nghệ vào trong hoạt động du lịch từ rất lâu với nhiều hình thức khác nhau. Ở Thái Lan, từ năm 2007 nhiều nơi sử dụng công nghệ thực tế ảo tương tác giữa du khách với võ sỹ qua mình hình, tạo ra sự hứng thú cho người xem. Ở Đài Loan, các bảo tàng đã ứng dụng công nghệ vào trưng bày giới thiệu di sản của họ. Bảo tàng Chimei đã sử dụng công nghệ kết hợp giữa trưng bày với trình diễn nhạc cụ giúp cho người xem hứng thú hơn khi tham quan; bảo tàng Cố Cung có sử dụng công nghệ tạo ra sự chuyển động của nhân vật trong bức tranh vẽ làm cho bức tranh trở nên sống động hơn, sự hiểu biết về bức tranh xã hội các thời kỳ trước trở nên dễ dàng hơn.

Trong nước, đến nay đã có nhiều bảo tàng cũng đã ứng dụng các công nghệ vào phát huy di sản. Từ việc giản đơn nhất là dùng mã QR để du khách đi tham quan di sản có thể quét tìm dữ liệu về di sản đến việc ứng dụng các công nghệ có chức năng đa dạng. Việc ứng dụng mã QR rất phổ biến hiện nay ở các đơn vị quản lý di sản văn hóa trên cả nước.

Đối với việc ứng dụng các công nghệ khác, tùy vào khả năng kinh phí và không gian quản lý phát huy di sản, việc ứng dụng được thực hiện ở nhiều mức độ khác nhau. Trong đó, Bảo tàng Chứng tích chiến tranh là một trong những nơi ứng dụng công nghệ vào hoạt động trưng bày, giới thiệu di sản văn hóa rất đa dạng, bắt kịp với xu thế của thế giới. Họ có ứng dụng cảm biến tự giới thiệu di sản tại các không gian chủ điểm, ứng dụng hiệu ứng tái hiện âm thanh của bom rơi đạn nổ trong chiến tranh, ứng dụng mô phỏng tình hình chiến sự... Sử dụng các mô hình tự thuyết minh qua tai nghe rất tiện lợi.

Ở góc độ cấp tỉnh, tỉnh Bình Phước từ năm 2021 đã sử dụng phần mềm 3D để giới thiệu về di tích Căn cứ Bộ chỉ huy quân giải phóng miền Nam Việt Nam (gọi tắt là di tích Tà Thiệt), trong đó, giới thiệu các di tích của tỉnh. Tỉnh Thái Bình trước đây có cách ứng dụng công nghệ để giới thiệu di sản của tỉnh cũng rất phù hợp. Họ đặt

các màn hình LED chất lượng cao tại các điểm công cộng như: công viên, vòng xoay ngã tư đường, quảng trường... để giới thiệu các điểm tham quan, các di tích lịch sử văn hóa. Trong đó, thể hiện khái quát di sản, thông tin chỉ đường và hướng dẫn cách đi đến di sản. Việc này tạo thuận lợi cho du khách khi đến Thái Bình và muốn đi tham quan những nơi họ yêu thích.

Ngoài ra, ứng dụng các hệ sinh thái mạng xã hội để quảng bá giới thiệu di sản là một trong những phương pháp tiện ích, lan tỏa nhanh, tính hiệu quả rất cao. Hiện nay, nhiều Bảo tàng, đơn vị quảng bá xúc tiến du lịch của các tỉnh sử dụng hình thức này rất phổ biến.

Đối với lĩnh vực quản lý di sản văn hóa, hiện nay cũng có nhiều công nghệ để ứng dụng nhằm quản lý an toàn cho di sản, thuận lợi cho việc quảng bá di sản với công chúng. Trong quản lý hiện vật bảo tàng, hiện nay có công nghệ Blockchain tương đối phổ biến và phù hợp. Việc số hóa di sản đã được Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 2026/QĐ-TTg ngày 20/12/2021 Phê duyệt chương trình số hóa di sản văn hóa Việt Nam. Đây là quyết định có nhiều nội dung rất phù hợp với giai đoạn hiện nay. Chương trình này không chỉ giúp quản lý tốt di sản văn hóa mà còn có thể khai thác tốt thông tin từ di sản để phát triển kinh tế xã hội, trong đó có du lịch.

Nói chung, việc ứng dụng khoa học và công nghệ vào hoạt động quản lý và phát huy di sản văn hóa của các đơn vị đã góp phần nâng cao hiệu quả hoạt động của các bảo tàng, qua đó nâng cao hiệu quả hoạt động du lịch.

2. Thực trạng ứng dụng khoa học và công nghệ vào hoạt động quản lý, phát huy giá trị di sản văn hóa ở Bình Dương và giải pháp

2.1. Thực trạng ứng dụng khoa học và công nghệ trong hoạt động quản lý và phát huy giá trị di sản ở Bình Dương

Bảo tàng tỉnh Bình Dương hiện có hơn 22 ngàn hiện vật gốc, có 3 bảo vật quốc gia và 4 di sản văn hóa được ghi vào danh mục di sản văn hóa phi vật thể quốc gia. Về di tích lịch sử

văn hóa, Bình Dương có 62 di tích đã được công nhận các cấp, trong đó có 13 di tích cấp quốc gia và 49 di tích cấp tỉnh. Các di tích rất đa dạng về loại hình, phong phú về nội dung.

So với các tỉnh khu vực miền Đông Nam Bộ, Bình Dương là một trong những địa phương có khối lượng di sản văn hóa tương đối lớn. Nhiều di sản văn hóa tiêu biểu, đặc trưng mang tầm khu vực và quốc gia. Các di sản văn hóa hiện ở Bình Dương do Bảo tàng tỉnh Bình Dương quản lý, phát huy giá trị. Đây cũng là một trong những nguồn lực để phát triển du lịch ở Bình Dương hiện nay.

Tuy nhiên, ứng dụng khoa học và công nghệ vào việc quản lý, phát huy giá trị di sản văn hóa của Bình Dương cho đến nay vẫn còn rất nhiều hạn chế. Cụ thể:

- Đối với công tác quản lý hiện vật, ngoài bảo quản ở kho cơ sở, Bảo tàng Bình Dương đang sử dụng phần mềm quản lý hiện vật do Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch cung cấp với nhiều hạn chế, lạc hậu, không tải được nhiều thông tin. Ngoài ứng dụng này, Bảo tàng Bình Dương không còn ứng dụng khoa học và công nghệ nào khác để quản lý hiện vật hiện có.

- Đối với công tác phát huy giá trị di sản, Bảo tàng Bình Dương có không gian trưng bày với diện tích hơn 2.000m², trưng bày gần 2.000 hiện vật, tài liệu. Hình thức trưng bày theo kiểu truyền thống, chưa sử dụng nhiều giải pháp khoa học và công nghệ để phục vụ khách tham quan (ngoại trừ đèn chiếu sáng cho không gian trưng bày nhưng cũng đã lạc hậu).

- Các di tích lịch sử văn hóa được quản lý, phát huy giá trị, thường xuyên mở cửa phục vụ khách tham quan. Tuy nhiên, hiện nay chỉ có hình thức giới thiệu trực tiếp của thuyết minh tại di tích, chưa có các hình thức giới thiệu khác, đặc biệt là vấn đề sử dụng công nghệ để giới thiệu cho du khách tham quan biết và đến tham quan tại di tích, di sản.

Việc ứng các nền tảng ứng dụng, mạng xã hội, hiện nay Bảo tàng Bình Dương cũng còn thiếu. Bảo tàng chưa có website riêng để giới

thiệu các di sản văn hóa của địa phương, chưa tạo ra diễn đàn để tăng cường hoạt động trao đổi nghiên cứu và học thuật. Những di sản văn hóa của Bình Dương được giới thiệu trên các trang web của các cơ quan, đơn vị khác với tần suất xuất hiện rất ít và dung lượng thông tin cũng không nhiều.

Như vậy, rõ ràng việc ứng dụng khoa học và công nghệ vào quản lý và phát huy di sản văn hóa ở Bình Dương còn rất nhiều hạn chế. Điều này ảnh hưởng đến hoạt động của du lịch, làm cho du lịch khó phát triển du lịch. Việc đẩy mạnh ứng dụng khoa học và công nghệ vào hoạt động quản lý và phát huy giá trị di sản là việc làm hết sức cấp thiết hiện nay. Việc này không chỉ đáp ứng nhu cầu hưởng thụ của nhân dân mà còn góp phần quản lý và phát huy tốt giá trị của các di sản hiện có của địa phương.

2.2. Các giải pháp ứng dụng công nghệ vào quản lý, phát huy giá trị di sản phục vụ hoạt động du lịch

- Trong quản lý di sản văn hóa

Ứng dụng khoa học và công nghệ vào việc quản lý di sản văn hóa là yêu cầu cần thiết, đảm bảo các di sản được quản lý một cách khoa học, an toàn. Bảo vệ di sản văn hóa là bảo vệ nguồn tài nguyên phục vụ cho hoạt động du lịch. Hiện nay, một số bảo tàng sử dụng công nghệ Blockchain để quản lý hiện vật. Khi sử dụng công nghệ này, hiện vật quản lý từ khâu nhập vào kho đến các di biến động ra khỏi khu vực bảo quản đều được xử lý qua hệ thống máy tính và phần mềm. Do vậy, việc theo dõi, quản lý hiện vật rất dễ dàng.

Đối với di tích lịch sử văn hóa, việc sử dụng phần mềm quản lý Blockchain cũng cần được triển khai ở một số lĩnh vực, trong đó có quản lý hiện vật, quản lý khách tham quan, quản lý nhân sự.

Triển khai có hiệu quả Quyết định số 2026/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ về việc số hóa di sản để lưu trữ và quản lý thông tin, khai thác hiệu quả thông tin phục vụ nhu cầu phát triển của xã hội.

- Đối với hoạt động phát huy giá trị di sản

và du lịch.

Đây là lĩnh vực có thể sử dụng nhiều tiến bộ của khoa học kỹ thuật để nâng cao hiệu quả hoạt động.

- Xây dựng website riêng của Bảo tàng: Đây là việc làm rất phổ biến đối với các bảo tàng trên thế giới và ở Việt Nam. Website không chỉ là nơi thường xuyên cung cấp thông tin về di sản văn hóa của địa phương, về hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa mà còn là nơi để trao đổi học thuật trong lĩnh vực di sản văn hóa của địa phương. Đây là giải pháp hết sức phổ biến, trở nên thông dụng trong các hoạt động xã hội, trong đó có lĩnh vực di sản văn hóa. Bình Dương cần có trang web để thực hiện chức năng này.

- Xây dựng phần mềm giới thiệu di sản văn hóa: Ở đây khác với phần mềm giới thiệu về du lịch, phần mềm giới thiệu về di sản văn hóa cho phép cung cấp hình ảnh, tư liệu, thông tin về di sản một cách sinh động, đa dạng và đầy đủ nhất về các di sản văn hóa (bao gồm cả di sản văn hóa vật thể và phi vật thể). Đó có thể là những đoạn phim 3D giới thiệu về các di tích lịch sử văn hóa; giới thiệu về hiện vật trong bảo tàng (đặc biệt là những hiện vật còn bảo quản trong kho cơ sở, chưa trưng bày, hoặc hiện vật đặc biệt quý hiếm không thể trưng bày vì lý do an ninh).

Phần mềm này nên xây dựng thành một app có thể sử dụng được trên điện thoại, người xem có thể tải xuống để truy cập và thưởng lãm di sản văn hóa khi chưa có điều kiện đến tham quan trực tiếp. App cũng có thể cung cấp các địa chỉ lưu trú, đường đi đến di tích, các dịch vụ khác kèm theo.

- Xây dựng các hoạt động tương tác thực tế ảo: Nội dung này khá phổ biến hiện nay, nhiều nước trên thế giới đã làm từ rất lâu. Hiện nay, ở Việt Nam có một số bảo tàng đã triển khai. Các hoạt động thực tế ảo mang lại hứng thú cho người xem khi tham quan du lịch tại các di sản.

- Sử dụng các công nghệ cảm ứng tự động: Ứng dụng này mang tính chuyên sâu, cụ thể vào

từng loại hình di sản. Công nghệ này sẽ giúp cho người dân khi tham quan thưởng lãm di sản sẽ có nhiều cảm xúc thật hơn, mang lại cảm giác hứng thú cho du khách.

- Sử dụng thiết bị công nghệ hỗ trợ: Đó là các loại tai nghe tự thuyết minh, tự dịch thành các thứ tiếng khác nhau để du khách lựa chọn. Công nghệ này rất tiện lợi cho khách du lịch khi thưởng thức di sản văn hóa.

Ngoài ra, Bình Dương cũng cần sử dụng các công nghệ số khác như là dùng cây thư mục tải thông tin đặt tại các di tích, các khu trưng bày để du khách có nhu cầu nghiên cứu sâu, khai thác tư liệu; dùng mã QR để tải thông tin giúp cho người dùng tra cứu khi đến các di tích, bảo tàng; dùng các thiết bị trình chiếu giới thiệu về di sản để người dân tiếp cận thông tin nhanh và tốt nhất. Những điều đó góp phần nâng cao hiệu quả hoạt động du lịch của Bình Dương trong tương lai.

Nói chung, việc ứng dụng khoa học và công nghệ vào quản lý và phát huy giá trị di sản để phát triển du lịch là rất cần thiết hiện nay. Trong thực trạng của tỉnh Bình Dương, vấn đề này đang rất cấp thiết bởi địa phương còn nhiều hạn chế so với nhu cầu của công chúng và sự phát triển của công nghệ.

Tài liệu tham khảo:

- Quyết định số 2026/QĐ-TTg ngày 02/12/2021 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt chương trình số hóa di sản văn hóa Việt Nam giai đoạn 2026 - 2030.

- <https://dulichbinhduong.org.vn/du-lich/danh-muc-di-tich-da-duoc-xep-hang-tren-dia-ban-tinh-binh-duong/ct>,

- <https://luhanhvietnam.com.vn/du-lich/nhung-lang-nghe-truyen-thong-o-binh-duong-noi-tieng.html>

- <https://www.vietnamplus.vn/ung-dung-cong-nghe-so-de-phat-trien-nganh-du-lich-ben-vung/687448.vnp> □